

Utbildningsinspektion i grundskolan Dalhemsskolan och Dalhems Östra förskola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Dalhems rektorsområde	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	391
Förskoleverksamhet	185
Skolbarnsomsorg	84
Förskoleklass	33

Dalhemsskolan är belägen mitt i ett bostadsområde från 70-talet i Helsingborgs norra delar. Området består av 50 procent villabebyggelse och bostadsrätter och 50 procent hyresrätter. Rektorsområdet omfattar två förskolor, förskoleklasser, skolbarnsomsorg och grundskola årskurserna 1-9. Verksamheten vid den förskola som besöktes, Dalhems Östra förskola, är inrymd i en separat byggnad i nära anslutning till skolans lokaler. Den är i sin stil en traditionell förskolebyggnad från 70-talet. Runt skolan finns stora grönytor. Av skolans elever har 35 procent annat modersmål än svenska. Den största språkgruppen är arabiska. Skolan har från början varit en årskurs 1-6 skola men har successivt utökats med årskurserna 7-9 och först läsåret 2002-2003 avslutade de första eleverna årskurs 9. Dalhem är ett område där många föräldrar är arbetslösa

De 100 barnen i Dalhems Östra förskola är fördelade på tre avdelningar med vardera 33-34 barn i varje grupp. En av avdelningarna har utvistelse som sin pedagogiska profil. Personalgruppen, som omfattar åtta förskollärare och sju barnskötare, är fördelade så att personaltätheten utgör 4,75 personer/avdelning.

Skolans elever och pedagogiska personal är indelade i tre arbetslag. Två arbetslag för F- årskurs 6, och ett arbetslag för årskurserna 7-9. Skolan har tre studiehallar som sammanlänkas med en personal - och expeditionsdel. På skolan finns också ett mindre, välorganiserat bibliotek och en bildsal. Skolhälsovården och studie- och yrkesvägledare delar lokaler. Undervisningen i hem- och konsumentkunskap är förlagd till Fredriksdalskolan.

I likhet med övriga grundskolor i Helsingborgs kommun deltar Dalhemsskolan i Försöksverksamhet med utbildning utan nationell timplan i grundskolan.

Genomförandet av inspektionen i Dalhems rektorsområde

Skolverket sände den 11 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Dalhems rektorsområde har bestått av undervisningsråden Sonja Arnman, Lena Godin och Ebba Svartz samt experten Åse Malmberg. Besök i Dalhems rektorsområde inleddes den 18 februari 2004 med besök på Dalhems Östra förskola. Dalhemsskolan besöktes den 23-24 februari 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-

inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Dalhems rektorsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Av rektorsområdets två förskolor besöktes Dalhems Östra förskola. Här genomfördes formella intervjuer med rektorn och biträdande rektor samt med en personalgrupp. Vidare gjordes besök under pågående verksamhet.

I Dalhemskolan genomfördes formella intervjuer med elever från årskurs 2 och 6, personal från de olika arbetslagen, föräldrar samt skolledning. Lektioner i de olika arbetslagen samt fritidshemmen besöktes. Under besöket fördes också samtal med studie- och yrkesvägledare, skolsköterska och controller. Spontana samtal fördes under båda dagarna med elever och personal.

Övrig information av betydelse för inspektionen har varit den attitydundersökning som Helsingborg kommun nyligen genomfört, Kvalitetsmätning 2003, och Rapport – Fältobservationer Skola utan timplan 2002.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Förskolan

Inspektörsteamet intervjuade tre förskollärare som återgav en beskrivning av klimatet på förskolan. Man menade att samtalstonen mellan barnen oftast var aggressiv och hård och personalen bekymrade sig över den alltmer framträdande bilden av brist på respekt barnen emellan och också i förhållande till de vuxna. Man menade att barn i allt större utsträckning tar för sig för egen vinning.

Inspektörsteamets möjligheter att verifiera en sådan beskrivning är mycket begränsad. Att misstro personalens uppfattning finns inte anledning att göra och är inte heller möjligt, men personalens utsagor kan möjligen vara en generell beskrivning av förskoleverksamhet och tillika ett uttryck för frustrationen över bristen på ledningsstöd på förskolan.

Inspektörsteamets iakttagelser av den pågående verksamheten på avdelningarna framstod som ganska ordinär med barn sysselsatta med rollekar, bygglek och olika arbeten sittande vid borden. Barnens rörelsemönster avvek inte från de gängse och av samtalen att döma var det vid detta tillfälle inte en umgängeston eller ljudnivå som kan sägas skilja sig från en normal förskolesituation.

Den nyligen genomförda Kvalitetsmätningen 2003 visade att flertalet föräldrar på förskolan tyckte stämningen på förskolan var god, att barnen fick lära sig att umgås med andra barn och att konflikter mellan barnen löses på ett bra sätt.

Dalhemsskolan

I Dalhemsskolan arbetar man aktivt med området etik och moral. Elever, personal och föräldraråd har under läsåret 2002-2003 varit engagerade i att tillsammans med externa konsulter ta fram ett handlingsprogram för en gemensam värdegrund. Programmet innehåller ordningsregler och minimikrav för elever och personal vid Dalhemsskolan. Det framkommer vid intervjuer att tonen ofta är hård på raster och att eleverna använder ett ovårdat språk. Acceptansen är däremot stor för varandras olikheter. Kvalitetsmätningen för 2003 visar under "Trygghet och trivsel" att Dalhemsskolan ligger lägre än kommunens genomsnitt på samtliga frågor, dock visar skolans egen utvärdering att på frågan "Hur stor trygghet känner du på Dalhemsskolan?" svarar eleverna på en femgradig skala i snitt 4,5. Både i kvalitetsredovisningen för 2003 och lokal arbetsplan för 2003-2004 redovisas etik och moral som prioriterade områden. Eleverna har ringa inflytande på arbetssätt och arbetsformer vilket gör att de även har svårt att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna tar ansvar för sin arbetsmiljö vilket gör att skolan är fri från nedskräpning och klotter.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att arbetet med normer och värden bedrivs målmedvetet vid Dalhems rektorsområde. Samtalstonen är emellertid fortfarande hård på raster och eleverna använder ett ovårdat språk. Dock har eleverna stor acceptans för varandras olikheter och tar ansvar för sin arbetsmiljö. Arbetet med etik och moral är prioriterat område i arbetsplanen och kommer att behandlas i kvalitetsredovisningen för 2004.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Förskolan – Utveckling och lärande

Personalrepresentanterna inom förskolan hade uppfattningen att barnen generellt har gott självförtroende men någon uttalad eller dokumenterad strategi för att stimulera och utveckla barnens tillit till sig själv fanns inte. Personalen uttryckte vidare att bristen på lugna inläringssituationer skapar stressade barn som inte självklart följer en normal kunskapsutveckling. Inspektörsteamet kun-

de vid besök i verksamheten se exempel på barnens alster och också ta del av några individuella utvecklingsplaner. Den samlade bilden av intervjuerna, iakttagelser vid besöken i verksamheten och spontana samtal med barn och personalrepresentanter gav dock inte anledning att tro att utvecklings- och kunskapsresultaten vid förskolan skulle avvika markant från vad som kan förväntas och vad som är fallet på andra förskolor med likartade förutsättningar.

Kvalitetsmätningen 2003 visade att flertalet föräldrar hade tilltro till personalens kompetens och kunnighet och övervägande delen av föräldrarna menade att deras barn fick ett gott stöd och kunde utveckla tilltro till sig själv.

Dalhemsskolan

Samtliga grundskolor i Helsingborg kommun deltar sedan 2000 i Försöksverksamhet med utbildning utan nationell timplan i grundskolan. Samtliga elever på Dalhemsskolan har en individuell utvecklingsplan (IUP) som följer dem genom skolan. Planen inleds med att eleven berättar om sig själv, vad han/hon speciellt är intresserad av, bäst lär sig saker och vilka främsta egenskaper eleven anser sig ha. I planen finns kriterier i samtliga skolans ämnen som eleven skall uppnå under sin nioåriga skolgång. Ett omfattande arbete har lagts ner för att ta fram materialet. För att belysa elevens sociala mognad bedömer man bl.a. elevens förmåga att kommunicera. Även här finns kriterier framtagna.

Det framkommer vid intervjun med föräldrarna att de som har elever i årskurs 7-9 är mycket missnöjda med undervisningen och att de hyser oro för att eleverna har bristande kunskaper i de naturorienterande ämnena. Eleverna påtalar att de endast laborerat vid enstaka tillfälle under läsåret. Rektorn säger att detta beror på att skolan haft vikarier som ej varit behöriga att utföra laborationer. De elever som sökt till naturvetenskapligt program är oroliga för hur det kommer att gå för dem i gymnasieskolan.

Kunskapsresultaten av Dalhemsskolans undervisning redovisas genom de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska i årskurs 5 och 9 samt betyg i årskurs 9.

Elever som uppnått målen i ämnena svenska, matematik samt engelska	Nationella prov årskurs 5 (41 elever)		Nationella prov årskurs 9 (36 elever)		Betyg årskurs 9 (36 elever)	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Läsåret 2002/2003						
Svenska/svenska2	30	73 %	25	69 %	27	75 %
Matematik	30	73 %	28	78 %	29	81 %
Engelska	33	81 %	29	81 %	30	83 %

2003 var antalet elever med behörighet till nationellt program på gymnasieskolan 27 av 36 elever, vilket innebär 75 procent.

Andel elever som uppnått målen i alla ämnen 2002/2003 är emellertid endast 47 procent. Dalhemsskolan prioriterar således de ämnen som ger behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att förskolan saknar strategi för att stimulera och utveckla barnens tillit sig själv. Dalhemsskolan måste aktivt arbeta för en högre måluppfyllelse. Eleverna i årskurserna 7-9 bör i högre utsträckning få utföra laborationer i de naturorienterade ämnena.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Förskolan

Personalen i förskolan är medveten om att arbetet med barnens förhållningssätt och grundläggande värderingar är arbetsområden som måste ha en framträdande plats men någon tydlig beskrivning av hur ett sådant arbete kan struktureras och åstadkommas kom inte till uttryck under intervjun. Många barn på förskolan har annan kulturell bakgrund och personalen menar att detta i sig skapar naturliga situationer för barnen att möta andra barn med annan bakgrund och andra förutsättningar.

Det finns kända fall av mobbning på förskolan och personalen tar tag i sådana situationer omedelbart. Samtidigt saknades en gemensam strategi för att möta problem av detta slag.

Något föräldraråd finns inte på förskolan, vilket personalen menar är ett resultat av bristande intresse bland föräldrarna. Man har gjort stora ansträngningar för att locka föräldrarna till möten av olika slag men knappt hälften av familjerna har infunnit sig då förskolan bjudit till möten. Personalens slutsatser står emellertid i strid med resultatet av Kvalitetsmätning 2003, i vilken det tydligt framgår att en stor del av föräldrarna vill ha större möjlighet att påverka verksamhetens innehåll och arbetssätt.

Förskolans uteavdelning utgör undantaget dit föräldrarna sluter upp ganska mangrant. Förklaringen tros vara att familjerna på denna avdelning har valt en tydlig pedagogisk inriktning och är intresserade av det specifika i avdelningens arbete.

Dalhemsskolan

I Dalhemsskolans arbetsplan för 2002/2003 respektive 2003/2004 är elevmedverkan vid utvärdering av skolarbetet ett prioriterat område. Måluppfyllelsen var skiftande för 2002/2003 och måste förstärkas, skriver man i arbetsplanen för 2003/2004. Vid elevintervjuerna framkommer det tydligt att eleverna inte anser sig delaktiga i planering och utvärdering av sitt skolarbete men har en önskan att bli det. Inspektörsteamet bedömer att eleverna i årskurserna 1-6 inte heller i tillräcklig utsträckning ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla

frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. På skolan finns ett elevråd för årskurserna 3-9 och årskurserna 7-9 har schemalagda klassråd.

I arbetsplanen finns miljöarbete som prioriterat område. Målet är att integrera miljöarbetet i det dagliga arbetet och skapa förståelse för allas delaktighet i naturens kretslopp. Ett annat prioriterat område är etik och moral där trivsel i skolan ingår. Målet är att alla i skolan respekterar skolans trivselregler och tar ansvar för sitt uppförande. I handlingsplanen mot mobbing nämns Farstamethoden som den modell skolan arbetar efter men enligt rektor informeras föräldrarna direkt när någon utsätts eller utsätter någon för kränkande behandling. Handlingsplanen beskriver begreppet mobbning men saknar beredskap för det vidare begreppet kränkande behandling. Mobbningsplanen tar endast upp elev-elev relationer och behandlar inte vuxnas kränkande av barn. Skolan har en antimobbinggrupp för årskurserna 1-6. Eleverna i årskurserna 2-6 utser kamrattstödare som regelbundet skall träffa antimobbinggruppen. Dalhemsskolans skolråd, med föräldrarepresentanter från årskurserna 1-9, och elevrådet träffar skolläningen ett par gånger per termin för att få information om skolans arbete och diskutera gemensamma frågor.

Skolan har en skolsköterska på 60 procent tjänst. Övrig del av tjänsten är förlagd till Drottninghögsskolan. Skolpsykolog finns på skolan en dag i veckan och studie- och yrkesvägledare finns på 50 procent tjänst. Skolsköterska och studie- och yrkesvägledare delar lokal.

Skolan arbetar inte med övergripande hälsomål.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att trots förskolepersonalens insikt om vikten av systematiska metoder för arbetet inriktat på värdegrundsmålen har något sådant inte kommit till stånd. Inte heller har en gemensam och genomtänkt strategi arbetats fram för att stävja alla former av kränkande behandling.

Arbetet med att skapa förtroendefulla kontakter med föräldrarna är inte sällan ett krävande arbete, i synnerhet i områden där språket eller andra sociala barriärer sätter hinder för en naturlig gemenskap. Skolläningen och personalens ansträngningar måste dock fortsätta men för att vinna framgång krävs ett tålmodigt arbete där flera olika former av möten kan presenteras för föräldrarna.

Vidare är det inspektörsteamets bedömning att Dalhemsskolan är väl medveten om vikten att arbeta med frågor rörande arbetsmiljö och delaktighet. I arbetsplanen är miljöarbetet ett prioriterat område. Inspektörsteamet bedömer att elevinflytandet bör stärkas på skolan. Det gäller såväl det formella inflytandet som elevernas inflytande över sitt eget lärande. Arbetet mot kränkande behandling fungerar väl, men handlingsplanen bör utvecklas

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Förskolan

Verksamheten på förskolan utgår från traditionella åldersgrupper.

Många av barnen på förskolan lever ett ganska isolerat liv i stadsdelen. Därför inriktas en del av förskolans ansträngningar mot arbetet för att vidga barnens omvärld och skapa kontakter med samhället utanför bostadsområdet.

Av intervjuerna framgår att förskolans läroplan är ett dokument som är vägledande i verksamheten. Förskollärarna har fyra timmars schemalagd planeringstid per vecka. Dessutom avsätts en heldag varje termin för att få tillfälle till fördjupade diskussioner. Trots det upplever personalen svårigheter med att hålla den pedagogiska debatten levande, vilket man menar är ett resultat av otydlig ledning.

Individuella utvecklingsplaner och portfolio används som instrument för att följa barnens utveckling och identifiera deras individuella behov. Personalrepresentanterna hyser stundtals oro för att barnens stödbehov inte kan tillgodoses. Att fokusera och ge extra stöd åt ett enskilt barn är oftast svårt att få tid till. Förskolan har emellertid stöd av en specialpedagog som man menar är en tillgång för verksamheten.

Utvecklingssamtal genomförs med föräldrarna varje termin.

Samverkansformerna mellan förskolan och förskoleklassen begränsas till ganska traditionella former. Förskolebarnen gör på vårterminen några besök i förskoleklassen, på skolgården och i matsalen. Man menar att personal på förskolan ges ringa möjlighet till insyn i förskoleklassernas arbete och personalen i förskoleklassen visar litet intresse för förskolan arbete. Sammanfattningsvis efterlyser man ett långt bättre samarbete.

Dalhemsskolan

I Handlingsprogram för skola i Helsingborg uttalas det angående individuella utvecklingsplaner att:

- Förvaltningen skall ta fram gemensamma kriterier för skolornas individuella utvecklingsplaner.
- Varje skola utformar sin egen individuella utvecklingsplan utifrån dessa kriterier.

- För att öka tillgängligheten och underlätta för föräldrar att kontinuerligt följa sina barns utveckling, skall den individuella utvecklingsplanen göras tillgänglig på Internet. Ett kommungemensamt webbaserat IUP-skal skall därför användas som presentationsverktyg.
- Förvaltningen skall bistå skolorna i arbetet med att till formen anpassa skolornas individuella utvecklingsplaner så att de kan presenteras på Internet.

Skolledning och pedagoger är överens om att Dalhemskolans IUP är för omfattande och är tidskrävande att arbeta med. Den fungerar inte som en progressionsplan utan fungerar snarare som ett avprickningssystem.

En extern fältstudiegrupp har genom besök och intervjuer med personal på skolorna beskrivit både den sammantagna utvecklingen i kommunen såväl som den enskilda skolans utveckling avseende skola utan nationell timplan. Under perioden april till maj 2002 har två arbetslag på varje skola fått fylla i en enkät. Därefter har intervjuer gjorts för förtydligande och en fördjupad diskussion. Frågorna har rört skola utan timplan relaterade frågor, målstyrning, organisation av elevens tid, dokumentation av den enskilde elevens utveckling, individualisering, arbetslagens ansvar och organisation. Även rektorn har intervjuats där frågor ställts rörande ledningsorganisation, rektorns styrsignaler, den egna målbilden, uppföljning och hur långt man kommit i implementering av ledningens strategi i avseende skola utan timplan.

Exempel på enkätsvar från Dalhemskolan:

Bedöm i vilken utsträckning skola utan timplan inneburit att eleverna arbetar längre pass mot sina uppsatta mål: Det är endast ett arbetslag som svarat på frågan och svaret är "I viss utsträckning".

Bedöm i vilken utsträckning skola utan timplan inneburit att temarbetet ökat: Arbetslagen svarar "I liten utsträckning, respektive - Inte alls".

Varje elev skall ha en portfolio kopplad till sin individuella utvecklingsplan. Portfolion har dubbla syften: utvecklande dokumentation och dokumenterad utveckling. Dalhemskolans elever har inte portfolios som uppfyller dessa krav.

Dalhemskolan har tre arbetslag med stor pedagogisk frihet. Arbetslagen har sina lokaler i var sin studiehall där det också finns två fritidshem för eleverna t.o.m. årskurs 3. Ett arbetslag arbetar med åldersintegrerade klasser, bestående av två klasser med årskurserna 1-2 samt tre klasser med årskurserna 3-4, två klasser med årskurserna 5-6. Ett arbetslag arbetar med åldershomogena klasser och traditionell undervisning med klasslärare. En speciallärare är knuten till vardera arbetslag. Årskurserna 7-9 saknar speciallärare men en elev med behov av talträning får detta av en specialpedagog som även undervisar i förskoleklass. Det är inspektörsteamets bedömning att arbetslagen för årskurserna 1-6 är väl fungerande. Såväl elever som personal framför vid intervjuerna att de känner arbetsglädje. I arbetslaget för de äldre eleverna tjänstgör tolv personer och de flesta på deltid. Detta gör det svårt att hitta tid för planering av gemensamma arbetsområden – teman. Skolan har en datorsal och en dator per klassrum. Eleverna önskar att i större utsträckning få använda sig av datorer i undervisningen.

På skolan finns två grupper för särskild undervisning, vilka benämns "Lilla gruppen". En grupp har elever i årskurserna 1-3 och en grupp har elever i årskurserna 4-6. Eleverna har en klasstillhörighet och går in i klassen under lektioner i praktisk-estetiska ämnen. Skolan har två individintegrerade särskoleelever, en i årskurs 3 och en i årskurs 4. Lärare från särskolan kommer två gånger i veckan och handleder personalen. Tre elever i årskurs 9 har anpassad studiegång. Det omprövas varje läsår om eleverna skall fortsätta att ingå i "Lilla gruppen". Samtliga elever i "Lilla gruppen" har någon form av diagnos. Åtgärdsprogram finns och beslut om placering i någon av grupperna är tagna i skolans elevvårdskonferens.

Rutiner för elevvårdsarbetet och identifiering av elever med behov av extra stöd framgår av rektorsområdets handlingsplan. Åtgärdsprogram upprättas tillsammans med elevens föräldrar och skolan genomför utvecklingssamtal i enlighet med gällande bestämmelser.

Eleverna har på sina klassscheman utsatt "Elevtid" om 60 min i årskurserna 4-6 och 120 min i årskurserna 7-9. Tiden används bl.a. till utökad tid i de praktisk-estetiska ämnena men framför allt är det tid där eleverna har traditionellt eget arbete. De elever som "är efter" i något ämne får här möjlighet att göra sina arbeten klara.

Vid intervjuerna var eleverna i huvudsak nöjda med sina lärare. Eleverna i årskurs 9 ansåg att de haft för många vikarier och att lektioner ofta ställdes in.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att samverkansformerna mellan förskolan och förskoleklassen bör utvecklas. Inspektörsteamet bedömer vidare att Dalhemsskolan har välfungerande arbetslag för förskoleklasserna och årskurserna 1-6. Såväl elever, föräldrar som personal är positiva till verksamheten. Arbetslaget för årskurserna 7-9 har ännu inte hittat former för sin verksamhet. Personalomsättning och sjukskrivningar har påverkat elevernas inlärningssituation.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Dalhemsskolans rektorsområde leds av en rektor som varit på skolan i 3,5 år och har sin bakgrund som adjunkt i årskurserna 7-9, samt en nytillträdd biträdande rektor med lärarbakgrund från årskurserna 7-9. Under det senaste året har en förskollärare vikarierat som biträdande rektor och haft ansvar för förskolan.

Förskolan

Vid förskolan gav de intervjuade förskollärarna uttryck för att det länge saknats en tydlig ledning på förskolan och koppling till rektorsområdet. Under det gångna året har en av förskollärarna haft ett ledningsansvar för förskoleverksamheten i området men som ledare hade hon varit placerad på skolan och hennes arbete hade i första hand inneburit rent administrativa göromål. Det framgick inte att hon ansvarat för det pedagogiska innehållet, inte heller för den pedagogiska utvecklingen av verksamheten. Trots att rektorn besöker förskolorna vid ett kort möte varje vecka och därtill träffar hela personalgruppen en gång varje månad, uttryckte personalrepresentanterna samstämmigt sitt missnöje avseende bristen på stöd och ledning och satte ett hopp till att den biträdande rektorn skulle avsätta tid till förskolorna i området.

Kvalitetsmätning 2003 bekräftar personalens utsagor i detta avseende och att en tydlig försämrings har skett de senaste åren är uppenbar. Däremot tyder undersökningen på att det i personalgruppen finns gemenskap och en samstämmig syn på förskolans uppdrag.

Utvärderingar och uppföljningar sker kontinuerligt under året men utifrån inspektörsteamets samlade bedömning finns inte något utarbetat system på förskolan.

Dalhemsskolan

I Dalhemsskolans ledningsgrupp ingår rektor, biträdande rektor, controller och skolans tre arbetslagsledare. Arbetslagen arbetar mycket självständigt och har arbetslagsmöte varje vecka. Hela skolan har personalkonferens varannan vecka och före personalkonferensen träffar skolledningen arbetslagsledarna. Någon långsiktig strategi eller målbild för skolans utveckling till en 1-16 årsskola saknas. Trots att det inte längre finns stadier är skolan i sin organisation uppdelad i låg, mellan och högstadiet, där övergången till årskurs 7 är den stora vattendelaren. Ett av arbetslagen i F – årskurs 6 arbetar åldersintegrerat och tar tillvara det frirum som ”skola utan timplan” ger och har flexibla grupper.

Utvärderingar för skolan har gjorts under läsåret enligt en s.k. ”kvalitetsklocka” Strävan efter en större måluppfyllelse framkommer i kvalitetsredovisningen för 2003.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att Dalhemsskolans ledningsgrupp behöver få tid att finna sina former och häri bör ledningsansvaret för förskolan förbättras och klargöras. För Dalhemsskolan finns rutiner för kvalitetsarbetet medan Dalhems Östra förskola saknar rutiner för utvärdering och uppföljning av verksamheten.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Förskolan

Utifrån personalintervjun framkommer att det inte finns något medvetet arbete för att ge modersmålsstöd på förskolan.

Det finns en viss kö till förskolan men skolledningen räknar med att kunna placera barnen inom den stipulerade fyramånadersgränsen.

Personalrepresentanterna uppger vid intervjuer att de har liten möjlighet att påverka barngruppernas storlek. Att ha inflytande på sammansättningen är likaledes liten. Inför starten av höstterminen kan det finnas utrymme för en bedömning av gruppens sammansättning eftersom det då som regel finns fler platser att hantera men därutöver förekommer knappast någon dialog i detta avseende.

Dalhemsskolan

På Dalhemsskolan är det endast en av trettiosex elever, som i sitt slutbetyg från vårterminen 2003, har betyg i svenska som andraspråk medan åtta elever har läst modersmål. Höstterminen 2003 har ingen elev läst svenska som andraspråk medan sex elever läser modersmål. Aktuell forskning visar vikten av att eleverna kontinuerligt och långsiktigt får utveckla sitt tänkande och lärande på förstaspråket samtidigt som de genom alla skolåren får möjlighet att i en medvetet planerad språkmiljö aktivt utveckla andraspråket. Svenska som andraspråk borde vara den naturliga kursplanen för många av Dalhemsskolans elever men så är ej fallet.

Dalhemsskolans utrymme för elevens val benämns "elevtid". För de flesta elever används tiden att göra klart arbeten som inte är färdiga. Tiden används också för läxläsning. Elevens val skall vara en fördjupning och breddning i ämnen eller ämnesområden som det finns en central fastställd kursplan för. Skolan skall ta tillvara elevernas speciella intressen och möjliggöra för dem att under skoltid ägna sig åt studier de själva valt. Inspektörsteamets bedömning är att Dalhemsskolans organisation av elevens val inte är förenligt med dessa intentioner. Ej heller ges det möjlighet för eleverna att läsa något nybörjarspråk som elevens val.

Inspektörsteamet bedömer att kursplanerna i de naturvetenskapliga ämnena bör göras mera synliga. En viktig del av den naturvetenskapliga verksamheten karaktäriseras av den experimentella metod som kännetecknas av att hypoteser prövas med hjälp av observationer och experiment. Detta sätt att arbeta skall genomsyra de naturorienterande ämnena och Dalhemsskolan bör härvidlag förbättra undervisningen i de naturorienterande ämnena.

Skolan har ett stort informationsansvar gentemot elever och föräldrar. Klassföreståndarna i årskurserna 1-9 ger information till föräldrarna regelbundet. I arbetslagen för de yngre eleverna förekommer veckobrev. Information som gäller hela rektorsområdet lämnas av skolledningen två till tre gånger per termin.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att Dalhemsskolan i större utsträckning bör erbjuda svenska som andraspråk och följa ämnets kursplan. Något medvetet arbete inom förskolan för att ge modersmålsstöd förekommer inte.

En bedömning skall göras utifrån skollagens krav avseende barngruppens sammansättning då ett nytt barn placeras i en förskolegrupp. Om detta skall vara möjligt måste någon form av dialog komma till stånd med personalen på avdelningen. Någon sådan dialog förekommer inte på förskolan.

Dalhemsskolan uppfyller inte kraven för elevens val. Den konstruktion skolan har med "elevtid" ger liten möjlighet till fördjupning av ämnen eller ämnesområden som det finns centralt fastställda kursplaner för. I de naturorienterande ämnena bör undervisningen utvecklas till att i högre utsträckning även omfatta laborativa moment.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

En stor del av personalgruppen inom förskoleverksamheten har en lång anställning bakom sig. Hälften av personalen är barnskötare och saknar pedagogisk utbildning men mot bakgrund av hela personalgruppens samlade kompetens och erfarenhet utgör den uppenbart grunden varpå förskolan vilar.

Dalhemsskolan har principer för resursfördelning.

- Fasta kostnader tas bort från skolans budget (ex. hyra, avgifter AV-central, IT-kostnader)
- Resurser för bildande av grundorganisation (förskoleavdelningar/barnomsorg, förskoleklasser, klasser/grupper och fritidshem)
- Resurser till servicefunktioner (ex. kökspersonal, lokalvårdare, vaktmästare, expeditionspersonal, SYV, skolsköterska, skolledning)
- Speciallärarresurser

- Material (läromedel och andra inköp för undervisning och måltider)
- Personalförstärkning i förskoleklasser och arbetslag
- Vikariekostnader och rehabiliteringskostnader
- Investeringar och reparationer

Skolan har tillgång till väl utbildad personal i arbetslagen, förskoleklass årskurserna 1-6. Arbetslagen får organisera verksamheten utifrån de tilldelade resurserna.

Antalet pedagoger i förskoleklass, 5,7 årsarbetare/100 elever, bedöms som låg.

Skolans lokaler är ändamålsenliga och fräscha. De luftiga studiehallarna ger möjlighet till ett varierande arbetssätt. Datorer är utplacerade i klassrummen och eleverna i årskurserna 7-9 har i anslutning till sin studiehall tillgång till en datorsal. Det finns inga traditionella laborationssalar och skolan har haft många obehöriga vikarier under läsåret vilket föranlett att inga laborationer kunnat genomföras. Årskurserna 7-9 har tillgång till sex klassrum och en datorsal. Skolan har också en separat bildsal. I skolan finns ett litet men välplanerat bibliotek. Idrottssalen är välutrustad liksom musiksalen.

Skolan saknar matsal och eleverna i förskoleklasserna årskurserna 1-6 hämtar skollunchen i sin studiehall och äter sedan i sina klassrum. Årskurserna 7-9 äter inte på skolan utan i ett servicehus ett fåtal meter från skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att Dalhemsskolan har fungerande principer för resursfördelning. Personalen har i stor utsträckning utbildning för den undervisning som skall bedrivas och skolan har fräscha och ändamålsenliga lokaler.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Dalhems rektorsområde övergripande är godtagbar. Arbetet med normer och värden bedrivs på ett målmedvetet sätt. Ledningsorganisationen har ännu inte hittat sina former vilket påverkar styrning och ledning av verksamheten i hela rektorsområdet

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- den pedagogiska och strukturella ledningen på förskolan bör förtydligas,
- rutiner vid förskolan saknas för uppföljning och utvärdering av verksamheten,
- en bedömning skall göras utifrån skollagens krav avseende barngruppens sammansättning då ett nytt barn placeras i en förskolegrupp. Om detta skall vara möjligt måste någon form av dialog komma till stånd med personalen på avdelningen. Någon sådan dialog förekommer inte på förskolan,
- samarbetsformerna mellan förskolan och förskoleklassen bör förbättras,
- förskolans samverkan med föräldrar bör förbättras

- ett aktivt arbete för en högre måluppfyllelse bör initieras vid rektorsområdet, vari den pedagogiska diskussionen bör ges större utrymme och kännedomen om nationella och lokala styrdokument stärkas,
- elevinflytandet bör stärkas, såväl det formella elevinflytandet vid exempelvis klassråd som elevernas inflytande i undervisningssituationen,
- handlingsplanen mot mobbing bör utvecklas till att omfatta alla former av kränkande behandling och inom förskolan bör man gemensamt utveckla en mer genomtänkt strategi för att förebygga kränkande behandling,
- ämnet svenska som andraspråk bör följa angiven kursplan och inte behandlas som en stödåtgärd,
- inom förskolan bör ett mer målmedvetet arbete ske med att ge modersmålsstöd för barn med annat modersmål än svenska samt
- undervisningen i naturorienterande ämnen bör förbättras så att eleverna i årskurs 7–9 i högre utsträckning får möjlighet till laborativa moment.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elevens val erbjuds inte vid skolan (2 kap. 19 och 20 §§ grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2004-10-08

Lund

Åse Malmberg

Sonja Arnman